

VARTHÄN DRIVER

DEN SVENSKA SOCIALDEMOKRATIEN?

DET socialdemokratiska partiets ensamma regeringsseglats sedan augusti 1945, då samlingsregeringen av hr Wigforss och hans trogna torpederades, har visat sig sannerligen inte bli någon nöjesfärd, vare sig för partiet eller landet. Höstriksdagen hade för regeringspartiets del en nästan askgrå prägel. Det saknades den geist och tillförsikt, som under ett par årtionden utmärkt vårt största parti. Delvis sammanhängde detta med, att den gamle och trygge ledaren, Per Albin Hansson, ej längre sågs på kommandobryggan. Det kan inte begäras, att den nye, relativt unge statsministern genast skulle kunna skaffa sig företrädarens pondus — om det någonsin sker. Visst fick regeringen sina propositioner i stort sett igenom, fastän det särskilt skar sig när det gällde fullmakterna i fråga om kaffet, spriten och efterskänkandet av statens fordringar. Visst voro många beslut mycket betydelsefulla, t. ex. den obligatoriska sjukförsäkringen, statstjänarnas lönereglering, omsättningsskattens borttagande, subventioneringen av importen, det svensk-ryska handelsavtalet och överenskommelsen om de tyska fordringarna. Men regeringen kände sig inte lika karsk och maktmedveten som förut. Den har märkts av sin dagliga känning med svårigheterna, och den har framför allt stått ganska rådvill och i vissa fall eftergiven gentemot den ständigt farligare inflationstendensen. Många regleringar bestå alltjämt; materielbristen är lika svår som arbetskraftsbristen; både för export och import möta nya svårigheter eller komplikationer; här och var råder faktiskt bostadsnöd; prisstegringar äro på många håll i tydlig gång; och de stora organisationerna låta sig inte alltid behärskas av statsmakten. Faktiskt kan man tala om en högkonjunkturkris. Inte på länge har en regering i Sverige haft emot sig en så regelrätt och aktiv opposition. Det notoriska stödet blott från kommunisterna har regeringen säkerligen inte alltid känt som renome-
rande.

Den beklagliga förseningen av årgång 1946 har vållats av tryckeriets exceptionella överbelastning under året.

Red. av Svensk Tidskrift.

De politiska motsättningarna ha skärpts efter kriget. Höstriksdagen har ytterligare accentuerat dem och särskilt personfrågorna ha tillspetsat dem. Solidariteten är alltid stark på socialdemokratiskt håll, och de två mest utsatta statsråden, hrr Myrdal och Wigforss, ha åtminstone utåt profiterat av denna partivännernas notoriska reaktion mot kritik av partiets toppar — bortsett från Värner Rydén, som måste gå på grund av Svensk-Import-skandalen, har ju ännu aldrig något socialdemokratiskt statsråd fått falla utan alltid per fas et nefas hållits om ryggen. Liksom den katolska kyrkan har socialdemokratien sin ofelbarhetsdogm. Även om en del av det socialdemokratiska partiet otvivelaktigt starkt radikaliserats på sista tiden, är det dock lika visst att andra grupper blivit alltmer betänksamma inför utvecklingen. Dragkampen mellan de olika riktningarna inom partiet är tydligt på väg att hårdna till. Även inom regeringen, vars splittring Wigforss-Möller vid partiledarvalet öppet blottades, tycks samspelet inte gå lika glatt som förr. Det finns intet som tyder på att socialdemokraterna i nuvarande politiska motvind kunna lyfta sig ur den ställning som minoritetsparti, vilken vid senaste valen blivit partiets trots överrepresentationen i bägge kamrarna. Det finns heller intet, som gör det troligt att ex. Erlander, vilken närmast har hr Wigforss' förord att tacka för sitt val och vilkens politiska mål är ett socialdemokratiskt-kommunistiskt enhetsparti, skall vara mannen att moderera kursen och hålla hr Wigforss tillbaka.

Redan forcerandet av de 27 punkterna i nuvarande läge rubade mångas förtroende för socialdemokratien som det »statsbärande» partiet. Åtskilligt av vad dessa teser innehålla var intet nytt och kan underskrivas av goda borgerliga. Men mycket var renlärig socialism, och själva syftet kunde inte misskännas. Bakom de många oklara och dubbeltungade formuleringarna framlyser författaren, hr Wigforss, och bakom honom formerar sig det nervöst otåliga unga gardet inom partiet, med dess mera doktrinära än insiktsfullt praktiska läggning. Kommunisternas accept av »hela klabbet» punkter är det mest talande. För partiets stora massa har detta kompletteringsprogram tydligen varit mycket dunkelt fattat eller alldeles okänt. Utan att förläsa sig på programskriften ha de flesta röstat efter instinkt eller klass. Att åberopa att folkets majoritet två gånger, låt vara mycket knappt, godkände de 27 punkterna låter formellt säga sig men är i realiteten en fiktion. Väsentligare är emellertid att de beryktade punkterna

just när alla krafter samverkan är nödvändigare än någonsin söndrat nationen och skapat missmod bland de produktiva skaparna. Ovissheten inför framtiden kan aldrig utgöra en god jordmån för en expansiv företagsamhet. De otaliga närings- och socialiseringsutredningarna äro helt visst inte tänkta uteslutande som skådebröd. Det ligger ännu i vida fältet, om utredningarnas radikala majoriteter skola ta någon hänsyn till de färskaste, såvitt man kan bedöma mycket nedslående praktiska erfarenheterna från de panikartade socialiseringsexperimenten i t. ex. Frankrike och Tjeckoslovakiet. Det principiella motargumentet mot socialiseringen, faran för den medborgerliga och politiska frihetens beskärande genom ökat statstvång, vilja ju socialdemokraterna a priori negligera.

Till detta har partiet nu fogat sitt skatteprogram. Visserligen har regeringen ännu inte fattat ståndpunkt till detta, och det kan tänkas att regeringen liksom när det gällde folkpensioneringen i slutupploppet ger efter för en stark opinion. Tills vidare ha dock inga avståndstaganden varit synliga på socialdemokratiskt håll. Som bekant innefattar partiets skatteprogram en sänkning av den direkta statsbeskattningen för inkomsttagare upp till c:a 20,000 kronors beskattningsbart belopp, en höjning av samma skatt för inkomsttagare över denna gräns, en skärpning av förmögenhetsbeskattningen och bolagsbeskattningen samt införandet av en konfiskatorisk kvarlåtenhetsskatt, kompletterad med motsvarande skärpning av gåvoskatten. Genom detta skatteförslag är hr Wigforss på god väg att ta revansch för nederlaget 1928, då han drev socialdemokraterna att acceptera hans konfiskatoriska arvsskatteplaner. Han förfogar nu över den majoritet, som då felades honom.

Skatteförslaget är taktiskt väl tillrättalagt för folkmajoriteten, som i stället för skatteskräpningar utlovas skattelindringar. Men kan förslagets realiserande ur någon synpunkt ligga i folkhushällets och alltså även folkmajoritetens sanna intresse? Det är uppenbart, att en skärpning av inkomstskatten för de driftigaste, mest framskjutna och därför också högst avlönade inkomsttagarna kommer att hämma deras vilja till extra insatser och ansträngningar. Varken staten som beskattare eller produktiviten i samhället komma att gagnas därav. Än känsligare för det ekonomiska livet kunna verkningarna bli när det gäller företagarna, som lätt skola drivas till ett improduktivt »skattetänkande»; i längden måste skatteskrubben förlama framstegs- och nyerövrarandan, själva livsnerven i det ekonomiska livet. Inte heller kan det vara

i välståndsstegringens namn, som bolagsbeskattningen föreslås skärpt; i vissa fall blir väl denna skärpning genom övervältring på förbrukarna ingenting annat än en ny omsättningsskatt. Och de konfiskatoriska förmögenhets- och kvarlåtenskapsskatterna måste undergräva sparsamhetsviljan i de för kapitalbildningen så viktiga befolkningslager, som drabbas av dem; i många fall får man räkna med att arvtagarna måste realisera sin egendom eller överge denna för att kunna gå i land med kvarlåtenskapsskatten. Att sloandet av barnavdragen, för vilka i gengäld fixa barnbidrag skola utbetalas, för vissa familjeförsörjare innebär en direkt försämring av deras standard har nyligen kritiserats i denna tidskrift.

Gäller det att hägna de ekonomiska framstegen kan domen över det socialdemokratiska skatteförslaget alltså inte bli mer än en ock fällande. Häremot kunna önskingarna om ekonomisk och social utjämning inte få vara utslagsgivande. Denna utjämning, som ändock sker nästan dag för dag, kan dock inte utan de största och mest genomgripande kulturella och sociala återverkningar ta formen av en allmän nivellering. Ingen bestrider numera, att skatt skall utgå efter förmåga. Men det ges en gräns även för denna princip. Det kan inte vara rättmätigt, om en majoritet känner sig hinderlös i sin makt att via beskattningen fränhända människor hur stor del som helst av frukterna av deras arbete eller sparande. Beskattningen har i så fall förlorat sin uråldriga karaktär som ett medel för täckning av oundgängliga behov och övergått till något helt annat och för rättsmedvetandet främmande. På lång sikt kommer detta skatteförslags genomförande att innebära större samhälleliga omvälvningar än det mesta i de 27 punkterna. När detta går upp för det svenska folket, kan reaktionen inte gärna utebli även bland dem, som ej direkt beröras av dessa skatteskrpningar men som fortfarande ha sinne för omsorgen om det produktiva livets krav och för den skäligen begränsningen av statens fiskaliska befogenheter. Även vid beskattningen gäller den gamla sanningen, att makt ej är lika med rätt.